

Dodatni izvori na internetu:

Detaljne informacije o sačinjavanju porezne samoprijave nalaze se na web-stranici Vrhovne finansijske direkcije Donje Saksonije na: http://www.ofd.niedersachsen.de/portal/live.php?navigation_id=17534&article_id=67252&psmand=110. Poučan na ovu temu je i prilog Hansa von Hagen u novinama *Süddeutsche Zeitung* od 15. marta 2014, pod naslovom "Pet velikih zabluda prilikom samoprijavlivanja" (<http://www.sueddeutsche.de/geld/steuerhinterziehung-die-fuenf-grossen-irrtuemer-bei-der-selbstanzeige-1.1913110>).

Pregled prijedloga reforme daje prilog Clausa Hulverscheidta pod naslovom "Rokovi zastare i 'pooštrenje kazne' – ministri finansija žele pooštriti pravila samoprijavlivanja" u novinama *Süddeutsche Zeitung* od 8. marta 2014. <http://www.sueddeutsche.de/wirtschaft/verjaehrungsfrist-und-strafzuschlag-finanzminister-wollen-regeln-fuer-selbstanzeige-verschaerfen-1.1923569>.

Dr. Stefan Pürner

Aktuelles aus dem deutschen Recht

(Zusammenfassung)

In der Rubrik "Aktuelles aus dem deutschen Recht" wird dieses Mal über drei Strafverfahren, die die deutsche Öffentlichkeit beschäftigten und beschäftigen, berichtete, nämlich den NSU-Prozess sowie die Strafverfahren gegen den ehemaligen Bundespräsidenten Wulff und gegen Uli Hoeneß. Im Zusammenhang mit den beiden letztgenannten Verfahren werden auch die einschlägigen Vorschriften des deutschen Rechts (Vorteilnahme und strafbefreiende Selbstanzeige wegen Steuerhinterziehung) erläutert und im übersetzten Wortlaut wiedergegeben. Zu allen Beiträgen werden Informationen zu weiterführenden Quellen, insbesondere auch den betreffenden Entscheidungen, im Internet gegeben.

Aktuelnosti iz prava regiona

Kratak kritički osvrt na priznanje i izvršenje stranih javnobeležničkih isprava prema Zakonu o javnim beležnicima Srbije

Dr Slavko Đorđević*

Uvod

U Republici Srbiji je 2011. godine donet Zakon o javnim beležnicima (ZJB)¹ koji još uvek "čeka" početak svoje primene. Pored gotovo svih značajnih pitanja koja neizostavno spadaju u materiju javnobeležničkog prava, ZJB posvećuje pažnju i pitanju priznanja i izvršenja stranih javnobeležničkih isprava u čl. 8:

"Strane javnobeležničke isprave imaju, pod uslovom uzajamnosti, isto pravno dejstvo kao i javnobeležničke isprave sačinjene po ovom zakonu.

Strane javnobeležničke isprave ne mogu u Republici Srbiji imati pravna dejstva koja nemaju po zakonu države po kome su izdate.

Potvrđenim međunarodnim ugovorima mogu se predvideti i druga pravna dejstva strane javnobeležničke isprave.

Pod uslovima iz stava 1. ovog člana, strani javnobeležnički zapisi koji su neposredno izvršni po stranom pravu, neposredno su izvršni i u Republici Srbiji, ako se odnose na prava koja nisu u suprotnosti sa pravnim poretkom Republike Srbije i ako sadrže sve elemente koji su po zakonu Republike Srbije potrebni za izvršenje.

Ako su javnobeležnički zapisi sastavili domaći i strani javni beležnik, javnobeležnički zapis se smatra domaćom javnom ispravom, ako je overen pečatom i štambiljem domaćeg javnog beležnika."

Iako smatramo da uvođenje ovih odredaba u pozitivno pravo Republike Srbije treba pozdraviti, istovremeno upućujemo zamerku zakonodavcu da je priznanje i izvršenje stranih javnobeležničkih isprava morao urediti potpunije i preciznije. U ovom prilogu ukazaćemo na nedostatke odredaba čl. 8 ZJB i na eventualne nedoumice i probleme koje bi njihova primena mogla da prouzrokuje.

Pojam strane javnobeležničke isprave

Zakon o javnim beležnicima nije izričito predvideo šta se smatra stranom javnobeležničkom ispravom, tj. nije dao odgovor na pitanje koje su strane javnobeležničke isprave podobne za priznanje i izvršenje. Prema opšteprihvaćenom

* Docent Pravnog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu.

¹ Zakon o javnim beležnicima (ZJB), *Službeni glasnik RS*, br. br. 31/2011, 85/2012 i 19/2013.

stanovištu (koje je dosledno sprovedeno u čl. 86 ZRSZ u pogledu stranih sudskih odluka), treba početi od *lex cause* kvalifikacije i stranu javnobeležničku ispravu odrediti kao ispravu koju izdaje strani javni beležnik i koja mora ispunjavati uslov autentičnosti i druge uslove za javnobeležničku ispravu prema pravu države porekla.

Možda je zakonodavac smatrao da se podrazumeva da se strana javnobeležnička isprava utvrđuje u skladu s pravom države porekla, što je zaista i logično. Međutim, smatramo da se to treba izričito navesti, jer se može dogoditi da strani javni beležnik sastavi ispravu kojoj prema stranom pravu nedostaje neki element koji je neophodan da se ona smatra javnom ispravom (npr. ovo se može dogoditi i našim javnim beležnicima kada sastavljaju domaće isprave što je predviđeno u našem ZJB²). Prema tome, potrebno je biti oprezan i zato je uvođenje odredbe o pojmu strane javnobeležničke isprave smisljeno i neophodno.

Priznanje strane javnobeležničke isprave koja nije izvršna

Zakon o javnim beležnicima je pošao od tzv. principa upodobljavanja i predvideo da se priznanjem strana javnobeležnička isprava izjednačava s domaćom javnobeležničkom ispravom i ima ista dejstva kao i domaća isprava, ali je istovremeno ograničio ovaj princip propisujući da strana javnobeležnička isprava ne može imati dejstva koja ima domaća isprava, ukoliko ta dejstva nisu predviđena i pravom države porekla isprave.³ Kao jedini uslov za priznanje stranih javnobeležničkih isprava (koje nisu izvršne prema pravu države porekla) predviđen je uslov uzajamnosti. Začuđujuće je što zakonodavac nije predvideo povredu ustanove javnog poretka kao drugi uslov za priznanje.

Iako se u ZJB to izričito ne navodi, važno je istaći da se kod priznanja stranih javnobeležničkih isprava prvenstveno radi o potvrđivanju njihove autentičnosti i priznanju njihove dokazne snage kao formalnog (procesnog) pravnog dejstva. Otuda, princip izjednačavanja strane s domaćom javnobeležničkom ispravom, koji je predviđen čl. 8 st. 1 ZJB, obezbeđuje da strane javnobeležničke isprave mogu na domaćoj teritoriji proizvesti samo ona dokazna dejstva koja poznaje naše pravo, što ima za posledicu da je u tom segmentu (tj. u pogledu dejstva isprave) domaći pravni poredak "potpuno zaštićen", tako da je intervencija javnog poretka nepotrebna. Međutim, strana javnobeležnička

isprava bi mogla proizvesti i meritorne (materijalnopravne) efekte za koje nije uobičajeno da se "izjednačavaju" s meritornim efektima domaće javnobeležničke isprave, s obzirom na to da bi to "povuklo" sa sobom menjanje sadržine strane isprave (nismo pronašli takvo rešenje u uporednom pravu i sumnjamo da ćemo ga ikada naći!), a neretko takvo izjednačavanje nije ni moguće. "Neželjeni" meritorni efekti strane javnobeležničke isprave se jedino mogu sprečiti javnim poretkom kao ustanovom međunarodnog privatnog prava – meritorno dejstvo vređa naš javni poredak, pa se priznanje odbija (tj. strana isprava ne proizvodi dejstva), ili je u skladu s našim javnim poretkom, pa se priznanje prihvata (tj. strana isprava proizvodi dejstva). Pored toga, zakonodavac je propustio da uzme u obzir činjenicu da se strane javnobeležničke isprave sačinjavaju i izdaju u odgovarajućem postupku propisanom u stranoj državi, te da može doći do povreda pravila ovog postupka koje ujedno mogu predstavljati i povredu našeg javnog poretka kao ustanove međunarodnog privatnog prava (npr. strana javnobeležnička isprava ne sadrži neki element zbog čijeg nedostatka bi se domaća javnobeležnička isprava smatrala nepostojećom;⁴ javni beležnik je istovremeno bio stranka u postupku, što je kod nas zabranjeno i predstavlja disciplinski prestup⁵ itd.).

Prema tome, smatramo da je zakonodavac načinio ozbiljan propust time što nije predvideo povredu domaćeg javnog poretka kao smetnju za priznanje strane javnobeležničke isprave.

Izvršenje strane javnobeležničke isprave

Prema čl. 8 st. 4 ZJB, za izvršenje strane javnobeležničke isprave, pored uslova uzajamnosti, potrebno je da budu ispunjeni sledeći uslovi:

- a) da je reč o stranom javnobeležničkom zapisu kao vrsti javnobeležničke isprave,
- b) da strani javnobeležnički zapis bude neposredno izvršan prema pravu države porekla,
- c) da se strani javnobeležnički zapis odnosi na prava koja nisu u suprotnosti s pravnim poretkom RS i
- d) da strani javnobeležnički zapis sadrži sve elemente koji su po zakonu RS potrebni za izvršenje.

1) Izdvajanjem stranih javnobeležničkih zapisa kao jedine vrste stranih javnih isprava koje se mogu izvršiti u RS, naš zakonodavac je očigledno pošao od kategorija domaćeg prava i pretpostavke (ili čak fikcije) da i druge države, bez izuzetka, na isti način razvrstavaju javnobeležničke isprave (na zapise, zapisnike, potvrde i overe), da strani javni beležnici sastavljaju isprave koje se isto nazivaju "javnobeležničkim zapisima" i da se isti pravni poslovi i izjave, koje predviđa naše pravo, moraju ili mogu sačiniti u obliku javnobeležničkog zapisa u inostranstvu.

² Vidi čl. 84 st. 2 ZJB.

³ Ovaj sistem priznanja dejstava se u literaturi naziva sistemom kumulacije (dejstva stranih isprava procenjuju se kumulativno i po pravu države priznanja i po pravu države porekla isprave). Kada je reč o priznanju stranih sudskih odluka vidi I. Grbin, *Priznanje i izvršenje odluka stranih sudova*, Zagreb 1980, str. 13–14; Varadi, Bordaš, Knežević, Pavić, *Međunarodno privatno pravo*, Beograd 2007, str. 548.

⁴ Vidi čl. 84 st. 3 ZJB.

⁵ Vidi čl. 150 st. 3 tač. 3 u vezi sa čl. 54 ZJB.

Ako se baci pogled na uporedno javnobeležničko pravo, može se uočiti da pojedini strani zakoni ne razvrstavaju tako strogo javnobeležničke isprave, dajući im formalno tačno određene nazive, ili pak razvrstavanje čine na drugačiji način i prema drugačijim merilima.⁶

S druge strane, istine radi, nije teško utvrditi koje bi se strane javnobeležničke isprave smatrale javnobeležničkim zapisima u smislu našeg ZJB, s obzirom na to da je data jasna zakonska definicija da su to isprave o pravnim poslovima i izjavama volje. Međutim, sasvim je izvesno da se u obliku javnobeležničkih isprava u nekoj stranoj državi može sačinjavati širi (ili uži) krug pravnih poslova i izjava volje nego što to predviđa naše pravo. Zato se može postaviti pitanje da li se strane javnobeležničke isprave koje bi mogle predstavljati javnobeležničke zapise u smislu opšte definicije iz čl. 6 našeg ZJB, a koje sadrže pravne poslove ili izjave koje ne mogu biti sačinjene u obliku javnobeležničkog zapisa prema našem pravu, mogu izvršiti u Srbiji? Da bismo izbegli ovakve probleme, smatramo da ZJB treba da govori o izvršenju stranih javnobeležničkih isprava bez ikakve njihove specifikacije (naročito ne prema domaćem pravu) i, pri tom, kao “ključnu smetnju” za njihovo izvršenje predvidi ustanovu javnog poretka.

2) Uslov da se strani javnobeležnički zapis ne sme odnositi na prava koja su u suprotnosti s pravnim poretkom Republike Srbije nije dovoljno jasan. Zakonodavac je verovatno ovde mislio na javni poredak kao ustanovu međunarodnog privatnog prava (u suprotnom bi došlo do “nerazumnog” proširenja kruga stranih isprava koje se ne mogu izvršiti). Međutim, nije dovoljno u čl. 8 st. 3 ZJB “pravni poredak” zameniti terminom “javni poredak”. Naime, ako se navede da se strana javnobeležnička isprava ne sme odnositi “na prava koja su u suprotnosti sa domaćim javnim poretkom”, imaju se u vidu samo “meritorne karakteristike (dejstva)” strane javnobeležničke isprave, dok su potpuno zanemarene njene “procesnopravne karakteristike”, tj. da se ona sačinjava i izdaje u odgovarajućem postupku u stranoj državi, te da može doći do povreda pravila ovog postupka koje ujedno mogu predstavljati i povredu našeg “procesnog” javnog poretka. Prema tome, smatramo da je zakonodavac morao na jasan i nedvosmislen način da predvidi povredu javnog poretka kao smetnju za izvršenje strane javnobeležničke isprave, tako da u ZJB treba da stoji da se strane javnobeležničke isprave neće izvršiti “ako je njihovo izvršenje u suprotnosti sa javnim poretkom RS”. Na ovaj način bi se jasno istaklo da je reč o javnom poretku kao ustanovi međunarodnog privatnog prava i da njegovu eventualnu povredu treba

ispitivati kako u pogledu prava na koja se isprava odnosi, tako i u pogledu “procesnih karakteristika” isprave.

3) Prema našem mišljenju, uslov da strana javnobeležnička isprava treba da sadrži sve elemente za izvršenje koje predviđa naše pravo jeste prestrog. Smatramo da je dovoljan uslov da strana javnobeležnička isprava bude izvršna prema pravu države porekla. To bi bilo u skladu sa savremenim tendencijama u evropskom i uporednom međunarodnom privatnom pravu. Uslov javnog poretka i uslov uzajamnosti su sasvim primereni i dovoljni.

Automatsko priznanje i izvršenje

Zakon o javnim beležnicima nije uredio poseban postupak za priznanje i izvršenje niti je spomenuo sprovođenje bilo kakvog postupka u tom smislu, pa se može nedvosmisleno zaključiti da je naš zakonodavac usvojio tzv. princip automatskog priznanja i izvršenja stranih javnobeležničkih isprava. Prema tome, za upotrebu stranih javnobeležničkih isprava na teritoriji Republike Srbije nije potrebno prethodno sprovesti postupak egzekviture u kome bi se ovim ispravama posebnom odlukom priznala dejstva, odnosno u kome bi se strana javnobeležnička isprava oglasila izvršnom (tj. priznalo dejstvo izvršnosti). Uslove koji moraju biti ispunjeni da bi one proizvele dejstva u našoj zemlji ispituje domaći organ (sud ili upravni organ) u redovnom postupku u kome se strana javnobeležnička isprava upotrebljava (parnični, vanparnični ili upravni postupak).

Kada je reč o izvršenju strane javnobeležničke isprave, zainteresovana stranka direktno podnosi predlog za izvršenje nadležnom izvršnom sudu u Srbiji koji u postupku izvršenja ispituje uslove za priznanje i izvršenje predviđene u ZJB (odlučuje o priznanju i izvršenju kao o prethodnom pitanju). Zakon o izvršenju i obezbeđenju Srbije (ZIO)⁷ predviđa posebna pravila za izvršenje strane izvršne isprave u čl. 7 i 21, koja bi se primenjivala i na strane izvršne javnobeležničke isprave. Rok za odlučivanje o predlogu za izvršenje je ovde duži i iznosi 30 dana od dana podnošenja predloga.

Na kraju, valja istaći da ZJB ne zabranjuje zainteresovanoj stranci da nadležnom domaćem sudu u vanparničnom postupku, a u skladu sa čl. 86 st. 3 i 101 Zakona o rešavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja⁸ (ZRSZ), podnese predlog za priznanje strane javnobeležničke isprave koja je, prema pravu države porekla, izjednačena sa sudskom odlukom.

⁶ Zakon o notarima FBiH kao vrste notarskih isprava predviđa isprave nastale notarskom obradom, notarske overe i notarske potvrde. Ovaj zakon pod notarski obrađenom ispravom podrazumeva isprave koje su prema našem zakonu obuhvaćene i javnobeležničkim zapisima i javnobeležničkim zapisnicima.

⁷ Zakon o izvršenju i obezbeđenju (ZIO), *Službeni glasnik RS*, br. 31/2011, 99/2011 – dr. Zakon i 109/2013 – odluka US.

⁸ Zakon o rešavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja (ZRSZ), *Sl. list SFRJ*, br. 43/82 i 72/82 - ispr., *Sl. list SRJ*, br. 46/96 i *Sl. glasnik RS*, br. 46/2006 – dr. Zakon.

Odnos čl. 8 ZJB sa ZRSZ (ZMPP)

Ako je strana javnobeležnička isprava izjednačena u dejstvima sa sudskom odlukom prema pravu države porekla, da li se tada primenjuje čl. 8 ZJB ili odredbe ZRSZ? ZJB je *lex specialis* u odnosu na ZRSZ, tako da njegova pravila imaju prednost u odnosu na pravila o priznanju i izvršenju stranih sudskih odluka iz ZRSZ. To je razlog više da pravila o priznanju i izvršenju stranih javnobeležničkih isprava budu jasnije i preciznije formulisana. Međutim, već smo izneli stav da ZJB ne isključuje u potpunosti ZRSZ, pošto ne postoji zapreka da se pravila postupka o priznanju iz ZRSZ primene i na priznanje strane javnobeležničke isprave, ako zainteresovana stranka to želi.

S druge strane, može se postaviti pitanje da li je odredbama o priznanju i izvršenju stranih javnobeležničkih isprava mesto u ZJB ili možda u ZRSZ, odnosno zakonu koji uređuje međunarodno privatno pravo (ZMPP)? Prema našem mišljenju, njihovo mesto je u ZMPP-u, jer one moraju u određenoj meri biti komplementarne odredbama o priznanju i izvršenju stranih sudskih odluka.

Zaključak

Nema sumnje da odredbe čl. 8 ZJB o priznanju i izvršenju stranih javnobeležničkih isprava treba menjati. Ključne promene bi se ogledale u jasno formulisanom uslovu zaštite javnog poretka kao ustanove međunarodnog privatnog prava i određivanju pojma strane javnobeležničke isprave. Pored toga, smatramo da priznanje i izvršenje stranih javnobeležničkih isprava treba da bude uređeno u zakonu o međunarodnom privatnom, a ne u ZJB. S obzirom na to da se u Srbiji uveliko radi na izradi nacarta novog Zakona o međunarodnom privatnom pravu, mišljenja smo da bi odredbe o ovom pitanju morale naći svoje mesto u konačnom tekstu ovog nacarta. Štaviše, smatramo da je potrebno formulisati pravila o priznanju i izvršenju koja bi važila ne samo za strane javnobeležničke isprave, već za sve strane javne isprave, jer treba imati u vidu da u nekim stranim zemljama određene javne isprave donose sudovi i da one, iako ne predstavljaju sudske odluke, proizvode određena dejstva čije bi se priznanje moglo postaviti u našoj zemlji.⁹ Uostalom, propisivanje

jedinstvenih pravila o priznanju i izvršenju za strane javne isprave (bez njihovog diferenciranja) predstavlja savremeni trend u evropskom međunarodnom privatnom pravu (vidi npr. Brisel I uredbu,¹⁰ Brisel I Rekast,¹¹ Uredba o nasleđivanju¹²). Zato je neophodno izvršiti detaljnu analizu kako bi se na ozbiljan način pristupilo uređenju ovog značajnog pitanja.

Dr. Slavko Đorđević

Ein kurzer kritischer Blick auf die Anerkennung und Vollstreckung ausländischer notarieller Urkunden nach dem Notargesetz Serbiens

(Zusammenfassung)

In dem Beitrag kritisiert der Autor die Bestimmungen des Art. 8 des Notargesetzes Serbiens, der die Anerkennung und Vollstreckung ausländischer notarieller Urkunden regelt. Der Autor vertritt die Ansicht, dass diese Bestimmungen unvollständig und unklar sind und ernsthafte Probleme bei der Anwendung hervorrufen können. Der serbische Gesetzgeber hat es zunächst versäumt, den Begriff der ausländischen notariellen Urkunde, die für eine Anerkennung und Vollstreckung geeignet ist, zu definieren. Außerdem hat er aus nicht nachvollziehbaren Gründen die Verletzung des ordre public nicht als Hindernis der Anerkennung vorgesehen. Bezüglich der Vollstreckung sieht der Gesetzgeber die Unvereinbarkeit mit der serbischen Rechtsordnung als Vollstreckungshindernis vor: Dies ist ein ernsthafter Fehler, der zur Erweiterung des Kreises der ausländischen notariellen Urkunden, die nicht vollstreckt werden können, führen könnte. Der Autor ist der Auffassung, dass diese Bedingung als Verletzung des ordre public ausgelegt werden sollte, da dies weitaus sinnvoller erscheint. De lege ferenda sollte geregelt werden, dass ein ausländischer Akt nicht vollstreckt werden kann, wenn die Vollstreckung dem einheimischen ordre public widerspricht. Abschließend stellte der Autor fest, dass die Bestimmungen über die Anerkennung und Vollstreckung ausländischer notarieller Urkunden revidiert werden müssten und dass ihr Platz nicht im Notargesetz, sondern im Gesetz, das das internationale Privatrecht regelt, ist.

⁹ Na primer, u Nemačkoj i Švajcarskoj ostavinski sudovi donose tzv. potvrde o nasleđivanju (*Erbschein* odnosno *Erbbescheinigung*) koje predstavljaju javne isprave koje imaju dokazna i legitimaciona dejstva – na osnovu ove isprave jedno lice se legitimše kao naslednik i može zahtevati predaju stvari ili upis prava svojine na nepokretnostima koje ulaze u zaostavštinu (tj. koje je nasledio).

¹⁰ Art. 57–58 Council Regulation (EC) No 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters, OJ L 12, 16/01/2001, p. 1–23

¹¹ Art. 58–60 Regulation (EU) No 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (recast), OJ L 351/1, p. 1–32.

¹² Art. 59–60 Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession, OJ L 201/107.